

Stanovisko k návrhu zákona o konsolidaci veřejných rozpočtů

STANOVISKO K PŘIMĚŘENOSTI NAVRHOVANÝCH OPATŘENÍ KE KONSOLIDACI VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ

Think tank racionální politiky závislostí velmi uvítal programové prohlášení vlády, které v oblasti věnované závislostem obsahovalo následující tvrzení: ***Při řešení problematiky závislostí budeme uplatňovat politiku postavenou na vědecky ověřeném a vyváženém konceptu prevence rizik a snižování škod, přičemž zajistíme dostatečné financování jak preventivních programů, tak i služeb a regulace návykových látek, které bude odpovídat míře jejich škodlivosti.*** V aktuálně předloženém návrhu zákona o konsolidaci veřejných rozpočtů se však od této deklarace do značné míry odchyluje.

V oblasti zdanění tabákových a nikotinových výrobků není dodržen princip vyššího zdanění více škodlivých výrobků.

Kouření patří k nevýznamnější faktorům ovlivňujícím nemocnost a úmrtnost v ČR. Ročně zemře na nemoci spojené s kouřením v ČR cca 15-20 tisíc osob, tj. téměř pětina zemřelých v ČR. Společenské náklady na kouření (ztráta produktivity v důsledku nemocnosti, úmrtnost, náklady na zdravotní léči atd.) se odhadují na nejméně 100 mld. Kč.

Škodlivost tabákových a nikotinových produktů vyplývá z vdechování tabákového kouře (ten obsahuje cca 7000 chemických látek, z nichž 70 je prokázanými karcinogeny) nikoliv z nikotinu. Pokud jde o nikotin jako takový, jde o vysoce návykovou látku, ale jeho škodlivost je mnohem nižší ve srovnání s dalšími složkami tabákového kouře.

Jiné způsoby užívání nikotinu jsou tedy mnohem méně škodlivé než kouření. Alternativní nikotinové výrobky mají potenciál nahradit spalovaný tabák a tím dramaticky snížit veřejnozdravotní dopady kouření, včetně dopadů na veřejné rozpočty. Tento harm reduction potenciál se týká orálního tabáku (porcované sáčky), nikotinových sáčků, elektronických cigaret s tekutými náplněmi i tzv. zahříváního tabáku.

Doporučujeme nastavit spotřební daně u tabákových a nikotinových produktů ve vzájemné souvislosti tak, aby klasické cigarety byly ve vyšší cenové hladině, elektronické cigarety, zahřívání tabák a orální tabák (vč. nikotinových sáčků) v nižší cenové hladině.

V oblasti zdanění alkoholických nápojů je princip regulace dle škodlivosti jednotlivých produktů porušen zejména v oblasti tichého vína.

Ročně zemře v ČR v souvislosti s alkoholem cca 6,5 tisíce osob, ročně je hlášeno 13-14 tis. hospitalizací v souvislosti s alkoholem a odhadovaná délka dožití u osob rizikově konzumujících alkohol je o 24 let nižší než u běžné populace. Konzumace alkoholu je nejčastější příčinou domácího násilí a je spojena s řadou dalších sociálně patologických jevů. Odhad celkových společenských nákladů spojených s konzumací alkoholu v ČR dosahuje téměř 60 mld. Kč ročně. Nejvyšší podíl tvoří náklady na úslou produktivitu a zdravotní náklady.

Míra škodlivosti alkoholických nápojů spočívá množství obsaženého etanolu. Nastavení zdanění, které nerespektuje míru rizika jednotlivých nápojů, ovlivňuje cenovou hladinu a zvyšuje poptávku po nich. Nízká cena zvyšuje míru užívání alkoholu, což má dopady do oblasti veřejného zdraví a

také sekundární negativní dopady na veřejné rozpočty. Vnímáme dilema vlády v souvislosti s podporou domácích producentů tichého vína, ale upozorňujeme na fakt, že značná část nabídky tichého vína v tuzemském maloobchodním prodeji, zejména ta levnější, pochází ze zahraničí. Věříme, že řešením by bylo uplatnění „francouzského modelu“, kde značná část inkasa ze spotřební daně na tiché víno je použita na podporu domácích vinařů.

Doporučujeme nastavit spotřební daně u alkoholických nápojů tak, aby jejich výše korespondovala s obsahem etanolu.

Míra škodlivosti není respektována ani v případě navrhovaného zdanění hazardních her.

Hraní hazardní hry v posledních 12 měsících uvedlo téměř 50 % obyvatel České republiky. V riziku problémového hráčství nachází cca 250 tisíc osob, ve vysokém riziku pak cca 110 tisíc osob. Napříč studiemi se dlouhodobě ukazuje, že nejvyšší počet rizikových hráčů je zastoupen mezi hráči technických her (tzv. automatů), živých her a hráči kurzových sázek. Vysokou rizikovost vykazují také online hry různého typu. Oproti tomu číselné loterie vykazují nejmenší rizikovost.

S hraním hazardních her je také spojeno mnoho negativ, zejména finanční problémy hráčů a jejich rodin, vysoké zadlužení a také kriminalita. V roce 2019 se dopustilo krádeže 51 % patologických hráčů, podvodu 37 %, zpronevěry 33 %, výroby a/nebo prodeje drog 28 % a loupeže 12 %. Většina patologických hráčů má dluhy, které obtížně splácí, často trpí i jejich rodiny, které se dostávají do existenčních potíží a jsou ohroženy sociálním vyloučením.

V navrženém zákoně není rizikovost jednotlivých typů her a zvýšená rizikovost online her zohledněna. Například loterie jsou daněny vyšší částkou než mnohem nebezpečnější kurzové sázky. Není rozlišováno mezi hrami online a offline.

Doporučujeme, aby zdanění jednotlivých typů hazardních her odpovídalo jejich reálné míře škodlivosti.

Jsme si vědomi, že předložení zákona je vynuceno vnějšími okolnostmi, zejména následky pandemie COVID 19 a bezprecedentní agrese Ruské federace vůči Ukrajině a s ní spojenou energetickou krizí. Velmi si ceníme zásadových postojů naší vlády a míru pomoci bojující Ukrajině, včetně přijetí velkého množství válečných uprchlíků. Víme, že se nacházíme ve složité době, která vyžaduje řešení sociálních a ekonomických problémů. Věříme však, že i v této době by vláda neměla rezignovat na základní principy, které deklarovala ve svém programovém prohlášení.

Think tank Racionální politiky závislostí je multidisciplinární sdružení nezávislých a významných odborníků, kteří se věnují problematice závislostí ze všech úhlů pohledu — veřejné a individuální zdraví, legislativa a další právní důsledky, včetně bezpečnostních výzev, dále oblast ekonomie včetně tržních modelací, daňových, ekonomických dopadů do veřejných rozpočtů, oblast edukace a prevence, a v neposlední řadě také oblasti sociální a sociologické a politologické. Think tank má za cíl ovlivňovat veřejné mínění a tím modelovat politické postoje, ovlivňovat strategické dokumenty politického i odborného charakteru, včetně odborně správně nastavení legislativy, působit na druhé straně na silné industrie k přijetí základních etických standardů.